

ХІРУРГІЯ

Підручник для поглибленого вивчення

ТОМ 2

За редакцією професора Я. С. Березницького

Вінниця
Нова Книга
2024

УДК 617(075.8)

X50

Рекомендовано вченою радою Дніпровського державного медичного університету як підручник для поглибленого вивчення хірургії студентами старших курсів та післядипломної підготовки інтернів-хірургів у вищих медичних навчальних закладах III–IV рівнів акредитації (протокол номер 2 від 21.01.2021 р.)

Автори:

Бадюл П. О., Білов О. В., Березницький Я. С., Бойко В. В., Вітовський Р. М., Герасименко О. Є., Ісаєнко В. В., Козинець Г. П., Лазоришинець В. В., Лурін І. А., Лихман В. М., Онищенко В. Ф., Ніконенко О. С., Ніконенко А. О., Парацій О. З., Піщурич О. А., Слесаренко С. В., Сорокіна О. Ю., Тамм Т. І., Труба Я. П., Храпач В. В., Черняк В. А., Шаповал С. Д., Шідловський В. О.

За редакцією професора Я. С. Березницького

Рецензенти:

Грубник В. В. — заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри хірургії Одеського національного медичного університету МОЗ України.

Мамонтов І. М. — доктор мед. наук, професор, завідувач кафедри хірургії Харківського національного медичного університету МОЗ України.

Мілиця М. М. — заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор кафедри хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету.

X50

Хірургія. Підручник для поглибленого вивчення. За ред. Я. С. Березницького.
Том 2. — Вінниця: Нова Книга, 2024. — 1120 с. : іл.

ISBN 978-966-382-969-2

У підготовці та формуванні лікаря-хірурга інтернатура, у вигляді первинної спеціалізації, у вигляді первинної спеціалізації займає ключову позицію. Це обумовлено тим, що саме в цей період навчання молодий лікар має можливість отримати базову підготовку за всіма напрямками клінічної хірургії, вивчити й засвоїти клінічні прояви, діагностику та лікування основної хірургічної патології. В процесі практично-орієнтованої роботи, на якій базується інтернатура, в першу чергу засвоюються ті патологічні стани, які найчастіше зустрічаються у лікаря-хірурга; нерідко вони мають прогресуючий та ускладнений перебіг, потребують прийняття невідкладних тактичних рішень і надання невідкладної медичної допомоги. В підручнику представлено матеріал, що включає питання обґрунтування необхідності хірургічного втручання та його вибір; обсяг, варіанти до- і післяопераційного ведення хворих з різноманітною хірургічною патологією.

Виходячи з цього, інтерн-хірург повинен знати хірургічні захворювання в об'ємі базової підготовки, до яких відноситься весь спектр дій з розробки лікувально-діагностичного алгоритму при хірургічних захворюваннях різного профілю, а також володіти хірургічними навичками, які забезпечують професійну самостійну діяльність лікаря-хірурга.

Саме цьому присвячено другий том підручника "Хірургія", зміст якого відповідає затвердженій МОЗ України програмі з базової післядипломної підготовки лікаря-хірурга. Матеріал у підручнику структурований, з чітким виділенням основних розділів теми, і викладений відповідно до професійно-орієнтованих задач та затверджених галузевих стандартів. Особливим у підручнику є практична орієнтація засвоєння клінічної хірургії за різними її напрямками.

Другий том підручника висвітлює різні види спеціалізованої хірургії за напрямками.

Підручник розрахований на інтернів-хірургів вищих навчальних закладів медичного профілю III–IV рівнів акредитації та молодих фахівців-хірургів.

УДК 617(075.8)

Колектив авторів

БАДЮЛ Павло Олексійович	д.мед.н., доцент, професор кафедри загальної медицини з курсом фізичної терапії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
БИЛОВ Олексій Володимирович	к.мед.н., асистент кафедри хірургії та урології Дніпровського державного медичного університету МОЗ України
БЕРЕЗНИЦЬКИЙ Яків Соломонович	д.мед.н., професор кафедри хірургії та урології Дніпровського державного медичного університету МОЗ України
БОЙКО Валерій Володимирович	академік НАМН України, д.мед.н., професор, директор ДУ "Інститут загальної та невідкладної хірургії ім. В. Т. Зайцева" НАМН України, завідувач кафедри хірургії Харківського національного медичного університету МОЗ України
ВИТОВСЬКИЙ Ростислав Мирославович	д.мед.н., професор кафедри хірургії серця та магістральних судин Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
ГЕРАСИМЕНКО Олег Євгенович	д.мед.н., професор кафедри загальної та військової хірургії Одеського національного медичного університету МОЗ України, заступник начальника Військово-медичного клінічного центру Південного регіону
ІСАЄНКО Володимир Владиславович	к.мед.н., доцент кафедри хірургії серця та магістральних судин Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
КОЗИНЕЦЬ Григорій Павлович	д.мед.н., професор, завідувач кафедри термічної травми та пластичної хірургії Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
ЛАЗОРИШИНЕЦЬ Василь Васильович	академік НАМН України, чл.-кор. НАН України, д.мед.н., професор, директор ДУ "Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова НАМН України", завідувач кафедри хірургії серця та магістральних судин Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
ЛИХМАН Віктор Миколайович	д.мед.н., професор, генеральний директор Харківського обласного центру онкології, професор кафедри онкології Харківського національного медичного університету МОЗ України
ЛУРІН Ігор Анатолійович	академік НАМН України, віцепрезидент НАМН України
ОНИЩЕНКО Володимир Федорович	к.мед.н., доцент кафедри хірургії серця та магістральних судин Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
Ніконенко Олександр Семенович	академік НАМН України та НАН України, д.мед.н., професор кафедри хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

НИКОНЕНКО Андрій Олександрович	д.мед.н., професор, кафедри шпитальної хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
ПАРАЦІЙ Олексій Зіновійович	к.мед.н., керівник Центру лікування аритмій клінічної лікарні "Феофанія" Державного управління справами
ПІЩУРИН Олександр Анатолійович	к.мед.н., доцент кафедри хірургії серця та магістральних судин Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
СЛЕСАРЕНКО Сергій Володимирович	д.мед.н., професор, завідувач опікового відділення КНП "Міська клінічна лікарня Дніпровської міської ради"
СОРОКІНА Олена Юріївна	д.мед.н., професор, завідувач кафедри медицини катастроф та військової хірургії Дніпровського державного медичного університету МОЗ України
ТАММ Тамара Іванівна	д.мед.н., професор кафедри хірургії Харківського національного медичного університету МОЗ України
ТРУБА Ярослав Петрович	д.мед.н., завідувач відділу хірургії вроджених вад серця у новонароджених та дітей молодшого віку ДУ "Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова НАМН України"
ХРАПАЧ Василь Васильович	д.мед.н., професор, завідувач кафедри пластичної та реконструктивної хірургії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця МОЗ України
ЧЕРНЯК Віктор Анатолійович	д.мед.н., професор, директор університетської клініки Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ШАПОВАЛ Сергій Дмитрович	д.мед.н., професор кафедри хірургії діагностики Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
ШІДЛОВСЬКИЙ Володимир Олександрович	д.мед.н., професор кафедри хірургії з урологією та малоінвазивною хірургією імені Л. Я. Ковальчука Тернопільського національного медичного університету МОЗ України
ЯКУШЕВ Андрій Володимирович	к.мед.н., асистент кафедри хірургії серця та магістральних судин Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

Зміст

Передмова.....	11
----------------	----

ЧАСТИНА 3. СПЕЦІАЛІЗОВАНА ХІРУРГІЯ

3.1. Хірургічні захворювання грудної клітки та її органів	16
Загальні питання хірургічної техніки при втручаннях на грудній клітці та її органах.....	16
3.1.1. Гострі хірургічні захворювання грудної клітки та її органів	38
Пневмоторакс (синдром колапсу легень)	38
Загальні питання лікування колапсу легень.....	38
Лікування спонтанного пневмотораксу.....	39
Лікування травматичного пневмотораксу.....	44
Рідина у плевральній порожнині (синдром рідини у плевральній порожнині)	48
Легенева кровотеча (синдром легеневої кровотечі)	55
Гнійно-запальні захворювання грудної клітки та її органів (синдром запального ураження легень і плеври)	58
Загальні питання лікування запального синдрому в торакальній хірургії.....	58
Емпієма плеври.....	59
Медіастиніт.....	69
Порушення прохідності трахеї і бронхів (синдром асфіксії)	76
Загальні питання лікування порушення прохідності трахеї і бронхів.....	76
Сторонні тіла трахеї і бронхів.....	81
Травматичне пошкодження стравоходу (синдром травматичного ушкодження стравоходу)	87
Лікування стороннього тіла стравоходу.....	88
Лікування механічної травми стравоходу.....	91
Спонтанний розрив стравоходу (синдром Бурхаве).....	96
Лікування хімічного опіку стравоходу.....	96
3.1.2. Хронічні хірургічні захворювання грудної клітки та її органів	105
Запальні захворювання легень (запальний синдром у торакальній хірургії)	105
Абсцес легені.....	105
Гангрена легені.....	113
Кісти легень.....	117
Бронхоектатична хвороба.....	120
Бронхіальні нориці (синдром бронхіальної нориці)	124
Бронхіальні нориці.....	124
Пухлини легень і плеври (синдром пухлинного ураження легень і плеври)	133
Пухлини легень.....	133
Пухлини плеври.....	142
Хірургічні захворювання середостіння	147
Кісти середостіння.....	148
Новоутворення середостіння.....	151
Хірургічні захворювання стравоходу (синдром дисфагії)	159
Дивертикули стравоходу.....	159
Новоутворення стравоходу.....	164

3.2. Травма органів черевної і грудної порожнин та політравма	177
Травма живота і його органів (синдром травматичного ушкодження живота) 177	
Загальні питання розподілу та діагностики травм живота і його органів	177
Лікувальна тактика при закритій та відкритій травмі живота і його органів	190
Ушкодження порожнистих органів.....	192
Ушкодження паренхіматозних органів.....	197
Ушкодження великих судин заочеревинного простору	203
Травма прямої кишки та промежини (синдром травматичного ушкодження прямої кишки та промежини)	204
Організація лікувально-діагностичної допомоги хворим з підозрою на травму прямої кишки.....	204
Травма прямої кишки та промежини.....	205
Травма грудної клітки та органів грудної порожнини (синдром травматичного ушкодження грудної клітки)	207
Загальні питання розподілу, діагностики та лікування травм грудної клітки та її органів. Закрита травма грудної клітки та її органів	208
Відкриті ушкодження грудної клітки	248
Післятравматичні ускладнення торакальної травми	260
Політравма (множинна травма)	262
3.3. Бойова хірургічна травма	275
Загальні питання військової медицини.....	275
Особливості пошкоджень біологічних тканин при вогнепальних та мінно-вибухових пораненнях, термінологічні дефініції бойової хірургічної травми.....	275
Організація та зміст медичної допомоги в умовах бойових дій	285
Хірургічна обробка вогнепальних ран.....	295
Особливості надання медичної допомоги при вогнепальних пораненнях різних локалізацій.....	301
3.4. Гнійні хірургічні захворювання	311
Рани і ранова інфекція	311
Класифікація ран.....	311
Збудники гнійної хірургічної інфекції та умови її розвитку.....	314
Біологічні й клінічні аспекти гнійної рани.....	318
Первинна хірургічна обробка ран.....	321
Принципи і методи лікування гнійних ран	325
Гнійні захворювання шкіри і підшкірної клітковини (синдром гнійного ураження шкіри та підшкірної клітковини)	332
Фурункул	332
Карбункул.....	336
Гідраденіт	338
Абсцес.....	341
Бешихове запалення.....	344
Еризипелоїд	348
Гнійні захворювання пальців та кисті (синдром гнійного ураження пальців та кисті)	350
Панарицій.....	350
Гнійні захворювання між'язових та клітковинних просторів (синдром гнійного ураження між'язових та клітковинних просторів)	379
Флегмона (загальні питання).....	380
Флегмони кисті	389

Флегмона шиї.....	405
Флегмони тулуба.....	411
Гнійні захворювання кісток.....	423
Класифікування остеомієліту.....	424
Гематогенний остеомієліт.....	425
Післятравматичний остеомієліт.....	428
Хронічний остеомієліт.....	430
Первинно-хронічні остеомієліти.....	432
Гнійні захворювання суглобів	435
Гострий гнійний бурсит.....	441
Синдром діабетичної стопи	446
Специфічна анаеробна хірургічна інфекція	475
Правець.....	475
Газова гангрена (клостридіальна хірургічна інфекція)	482
Неклостридіальна анаеробна хірургічна інфекція.....	487
Сепсис.....	490
Загальні питання розвитку, діагностики й лікування генералізованих запальних реакцій (сепсису).....	490
3.5. Термічні, хімічні, радіаційні ураження та холодова травма	500
Термічна травма.....	500
Загальні поняття про опіки та опікову хворобу	500
Термічні опіки.....	504
Термоінгаляційні ураження	512
Опікова хвороба	518
Лікування термічної травми	536
Лікування опікової хвороби	555
Хімічні опіки	563
Електротравма.....	574
Радіаційні (променеві) ураження	582
Холодова травма	586
3.6. Хірургічні захворювання судин	603
3.6.1. Хірургічні захворювання артеріальних судин	603
Пошкодження кровоносних судин	603
Загальні питання лікування пошкоджень кровоносних судин	603
Аневризми кровоносних судин	645
Облітеруючі ураження артерій (синдром хронічної ішемії нижньої кінцівки).....	651
Облітеруючий атеросклероз.....	652
Облітеруючий ендартеріїт.....	662
Облітеруючий тромбангіїт (хвороба Бюргера)	667
Неспецифічний аортоартеріїт	672
Діабетична ангіопатія (загальні поняття).....	676
Діабетична ангіопатія нижніх кінцівок.....	678
Гостра артеріальна непрохідність (синдром гострої ішемії).....	687
Гостра артеріальна непрохідність судин нижніх кінцівок	687
3.6.2. Хірургічні заїворювання вен нижніх кінцівок.....	694
Хронічна венозна недостатність (синдром хронічної венозної недостатності).....	694
Загальні питання розвитку, проявів та розподілу хронічної венозної недостатності вен нижніх кінцівок	694

Варикозна хвороба вен нижніх кінцівок.....	702
Ускладнення варикозної хвороби	736
Посттромботична хвороба.....	751
3.7. Хірургічні захворювання ендокринних органів.....	765
Хірургічні захворювання щитоподібної залози	765
Пухлинні ураження щитоподібної залози без порушення її функції (синдром гіпертрофії та пухлинного ураження щитоподібної залози)	765
Рак щитоподібної залози.....	770
Тиреотоксикоз (синдром тиреотоксикозу)	775
Запальні захворювання щитоподібної залози (синдром запалення щитоподібної залози)	780
Операції на щитоподібній залозі	782
Малоінвазивні хірургічні втручання.....	789
Хірургічні захворювання прищитоподібних залоз (синдром гіперкальціємії).....	791
Первинний гіперпаратиреоз (хвороба Реклінгаузена).....	791
Операції на прищитоподібних залозах	794
Хірургічні захворювання наднирників	795
Пухлинні ураження наднирників	795
Хвороба і синдром Іценко-Кушинга	796
Первинний гіперальдостеронізм (синдром Конна).....	799
Феохромоцитома.....	800
Операції на наднирникових залозах	802
3.8. Кардіохірургія	811
Загальні питання анатомії та фізіології серцево-судинної системи	811
Клінічна анатомія серця	811
Клінічна анатомія системи кровообігу	812
Фізіологія серцево-судинної системи	815
Коронарний кровообіг	816
Вроджені вади серця.....	818
Загальні питання розвитку, діагностики та прояви порушень при вроджених вадах серця.....	818
Дефект міжпередсердної перегородки	823
Дефект міжшлуночкової перегородки	826
Відкрита артеріальна протока	829
Коарктація аорти	832
Аномалія Ебштейна.....	834
Тетрада Фалло	837
Транспозиція магістральних судин	840
Синдром гілоплазії лівих відділів серця	842
Набуті вади серця.....	845
Стеноз мітрального клапана.....	845
Недостатність мітрального клапана	855
Стеноз аортального клапана.....	860
Недостатність аортального клапана.....	866
Недостатність тристулкового клапана	872
Стеноз тристулкового клапана.....	876
Багатоклапанні вади серця	879
Мітрально-аортальний стеноз	879

Мітральний стеноз у поєднанні з аортальною недостатністю	880
Мітрально-аортальна недостатність	881
Мітральна недостатність у поєднанні з аортальним стенозом	882
Мітрально-трикуспідальний стеноз.....	882
Мітрально-аортально-трикуспідальний стеноз	883
Пухлини серця.....	885
Міксома серця.....	885
Ліпома серця.....	888
Папілярна фіброеластома серця	889
Рабдоміома серця.....	889
Первинні злоякісні пухлини серця	890
Ішемічна хвороба серця.....	891
Гострий інфаркт міокарда.....	898
Перикардити.....	900
Тампонада серця.....	904
Констриктивний перикардит	906
Брадїаритмії	908
Дисфункція синусового вузла	908
Порушення атріовентрикулярного проведення	912
Травма серця.....	916
3.9. Хірургічні захворювання молочної залози.....	919
Загальні питання анатомії та фізіології грудних (молочних) залоз	919
Запальні захворювання молочної залози.....	924
Гострий мастит.....	925
Хронічний мастит	932
Дисгормональні захворювання молочної залози.....	936
Фіброзно-кістозна мастопатія.....	936
Пухлини молочної залози.....	943
Доброякісні пухлини молочної залози.....	943
Злоякісні пухлини молочної залози.....	946
Захворювання грудної залози у чоловіків	961
3.10. Основи трансплантології.....	964
Загальні питання трансплантології	964
Основи трансплантаційної імунології.....	965
Донорське забезпечення трансплантації.....	973
Трансплантація нирки	984
Трансплантація підшлункової залози.....	991
Трансплантація печінки.....	1003
Трансплантація серця	1010
3.11. Основи пластичної хірургії.....	1016
Історичні аспекти пластичної хірургії.....	1016
Загальні принципи організації реконструктивної та пластичної хірургії	1022
Загальні питання корекції методами місцевої пластики функціональних та косметичних порушень	1028
Питання пластичної та реконструктивної хірургії	1058
Шкірні та підшкірні новоутворення	1058

Навчальне видання

Антонов Сергій Володимирович
Березницький Яків Соломонович
Бурка Анатолій Олексійович та ін.

Хірургія

Підручник для поглибленого вивчення

Том 2

За редакцією Я. С. Березницького

Редактор *О. В. Марчук*
Технічний редактор *Ж. С. Швець*
Коректор *Л. Я. Шутова*
Комп'ютерна верстка: *О. С. Парфенюк*

Підписано до друку 00.00.24. Формат 70×100/16. .
Гарнітура *Segoe UI*. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 90,74 Зам. № 2413

ПП “Нова Книга”,
21029, м. Вінниця, вул. М. Ващука, 20.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.
(067) 6562650, (063) 5270178
E-mail: novaknyha@gmail.com
www.nk.in.ua
www.vilibri.com.ua